

At the same time there is no single definition of national resilience; principal criteria and methods for assessing national resilience and rules for building such a system have not accepted yet. In accordance to the majority of scientists, the core of national resilience is the ability of national systems to adapt to the turbulence and unpredictability of the security environment, and to ensure their proper and uninterrupted functioning even under difficult conditions of disruption.

The article proposes the author's definition of the national resilience, the subjects and objects of such a system, key features, criteria and methods of national resilience assessment as a conceptual framework for national resilience. Some practical recommendations how to build the national resilience are given.

The article mentions that new challenges require changing the approach to ensuring national security from reactive to proactive. In these circumstances, a request for new functions in the field of national security arose. It means the necessity of expansion of the role and responsibilities of all the national security subjects in counteracting traditional and new threats and ensuring: the state and local authorities and the non-state sector, including civil society.

Also a new mindset as well as a proactive and more responsible approach to life and outcomes of activity (or inactivity) are required to build the national resilience. It corresponds to improvement of the educational process, especially in the field of training for the security and defense sector personnel.

Keywords: national resilience, national security, state, society, system, threats, environment of security.

УДК 352: 321.323

Л. С. ДОСКІЧ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ УЧАСТІ ЧЛЕНІВ ЛОКАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ В ПРОЦЕСІ АДМІНСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Здійснено порівняльний аналіз політико-правових механізмів участі членів місцевих громад в адміністративно-територіальній реформі. Під кутом зору розширення прямої демократії на місцевому рівні досліджуються причини, характер та політичні наслідки активізації ролі членів спільнот сіл, селищ та міст у творенні нових базових інститутів місцевого самоврядування — об'єднаних територіальних громад (Україна) / гмін (Польща). Основна увага зосере-

---

© ДОСКІЧ Людмила Степанівна — аспірант Національного університету «Львівська політехніка»

джена на розкритті безпосередньої участі членів локальних спільнот в адміністративно-правовому конституюванні нових громад обох держав. Окремо наголошується на необхідності підтримання активної громадської участі як дієвого інструмента безпосередньої демократії на локальному рівні в процесі становлення та розвитку місцевих громад України й Польщі.

Ключові слова: місцева громада, безпосередня демократія, громадська участь.

Доскич Л. С. Трансформація політико-правових механізмів участія членів локальних сообществ в процессе административно-территориальной реформы: польский опыт и украинские реалии

Осуществлен сравнительный анализ политико-правовых механизмов участия членов местных общин в административно-территориальной реформе. С точки зрения расширения прямой демократии на местном уровне исследуются причины, характер и политические последствия активизации роли членов сообществ сел, поселков и городов в создании новых базовых институтов местного самоуправления — объединенных территориальных общин (Украина) / гмин (Польша). Основное внимание сосредоточено на раскрытии непосредственного участия членов локальных сообществ в административно-правовом конституировании новых общин обоих государств. Отдельно отмечается необходимость поддержания активного общественного участия как действенного инструмента непосредственной демократии на местном уровне в процессе становления и развития местных общин Украины и Польши.

Ключевые слова: Украина, Польша, местная община, непосредственная демократия, общественное участие.

Doskitch Ljdmyla. Transformation of Political and Legal Mechanisms for the Participation of Local Communities' Members while the Process of Administrative and Territorial Reform: Polish Experience and Ukrainian Realities

The paper aims to present the results of comparative analysis of the political and legal mechanisms for the participation of local communities' members in the process of administrative and territorial reform. Proceeding from the perspective of the expansion of direct democracy at the local level, the author examines and analyses the causes, nature and political implications generated by the intensification of the role of communities in villages, urban settlements and towns in the establishment of new local self-government basic institutions, namely United territorial communities in Ukraine and Gminy in Poland. The article focuses on the highlighting of the direct involvement of local communities' members in the administrative and legal institutionalization of new communities in both states. Particular emphasis is placed on the necessity to maintain active public participation as an effective instrument of direct democracy at the local level while the process of formation and development of local communities in Ukraine and Poland.

Keywords: local community, direct democracy, public participation.

Місцеве самоврядування виявляє себе як доволі гнучкий і динамічний інститут, здатний оперативно трансформуватись у відповідь на нові виклики суспільного розвитку. Особливий динамізм виявляє місцеве самоврядування в країнах Центральної і Східної Європи, котрі переживають період демократичного транзиту¹.

О. Мочков вірно вказує, що метою інституційних реформ у країнах сталого розвитку стала ліквідація дефіциту прямої демократії на місцевому рівні шляхом залучення громадян до активного суспільного життя, створення нових інструментів впливу на процес прийняття рішень через збереження позицій народовладдя та посилення участі громад у вирішенні питань місцевого розвитку. Таким чином відбувається адаптація місцевої демократії до умов певної електоральної пасивності громадян шляхом зменшення різного роду затрат, зокрема часу й зусиль, які вимагаються від населення, для участі у суспільному житті та використання нових форм прямого волевиявлення територіальних громад².

Так, за С. Байраком, глобальними завданнями у процесі відновлення місцевого самоврядування Республіки Польща були: наближення влади до людей; забезпечення максимально прозорого механізму адміністративних процесів, у тому числі прийняття рішень у коридорах влади таким чином, щоб вона була доступною і відкритою³.

Не викликає заперечень твердження О. Бровка, що відродження місцевого самоврядування є одним із найбільших здобутків демократичної трансформації Польщі⁴. Реформування місцевого самоврядування в Республіці Польща, розпочате ще трансформацією в 1990 р., було радикальним за своїм спрямуванням і стосувалось не лише оптимізації територіальних утворень, але й покращання організації та функціонування владних інституцій⁵.

Реформа місцевої публічної адміністрації в Польщі визначалася стратегічними цілями держави, які полягали у розбудові демократичного суспільства і забезпеченні політичного курсу на євроінтеграцію, зокрема, через децентралізація державної влади, громадський контроль над державною адміністрацією, розбудова громадянського суспільства, забезпечення участі громадян у

публічному управлінні, обмеження державного втручання у місцеві справи тощо⁶.

При цьому знаний вітчизняний фахівець-правник П. Гураль наголошує, що місцеве самоврядування Республіки Польща не запроваджувалося з чистого листа, а мало під собою ґрунтовні самоврядні традиції, які еволюціонували протягом тривалого часу, відображалися в сучасній системі територіального самоврядування, провідне місце в якій займають права, свободи та інтереси громадян Польщі⁷.

Виходячи із запропонованого А. Чиркіним виокремлення у процесі реформування місцевого самоврядування в Польщі чотирьох етапів (законодавчого; інституційного; адаптаційного та контрольного)⁸, вважаємо за доцільне окремо зупинитися на інституційному (реалізації законодавчих актів шляхом запровадження відповідних інституцій і забезпечення їх належного функціонування) та адаптаційному (забезпеченні соціально-психологічного сприйняття суспільством запроваджених змін шляхом просвітницької та роз'яснювальної роботи).

На місцевому рівні Польщі є достатньо можливостей для політичної участі громадян. Серед найбільш розповсюджених форм участі громадян: вибори, референдуми, суспільні консультації та анкетування. Заслугує уваги в контексті розширення участі громадян в роботі місцевого самоврядування впровадження в Польщі партиципаторних бюджетів⁹.

У Польщі впровадження принципів прозорості, відкритості та підзвітності означало ліквідацію зайвих адміністративно-бюрократичних структур, радикальне реформування системи публічних фінансів, делегування нових, ширших повноважень демократично обраній місцевій владі, подолання корупційної складової¹⁰.

О. Бровко слушно вказує на те, що, серед іншого, активізація громадян до участі в місцевих справах, відповідальність органів місцевої влади перед виборцями, реальний вплив громадян на рішення влади, можливість обирати органи місцевого самоврядування на загальних виборах, стали найбільшими здобутками польської реформи місцевого самоврядування¹¹.

В цілому адміністративно-територіальна реформа в Польщі забезпечила формування багаторівневого управління, властивого ЄС. Тепер його структурними елементами виступають: гміна, повіт і воєводство. Тривалість реформи (більше 15 років) пояснюється бажанням польських реформаторів не якомога швидше надати великі повноваження самоврядним органам, а створенням таких умов, за яких ці органи могли б виконувати покладені на них функції¹².

Можемо погодитися із міркуваннями, що місцеве самоврядування в Польщі загалом не потребує радикальних змін, хоча існують суттєві недоліки, зокрема: багатокаденційність, довготривалість влади певних еліт у гмінах і повітах, відсутність вимог щодо кваліфікації вуйта, бурмістра, президента старости, тощо¹³.

Встановлення децентралізованого місцевого самоврядування в Польщі є тим зарубіжним позитивним досвідом, який можна використати в Україні для проведення реальних та ефективних реформ місцевого самоврядування з метою надання йому більшої самостійності у вирішенні місцевих справ та питань на користь інтересів не чиновників, а простого місцевого населення¹⁴.

Враховуючи те, що право громадян на участь в управлінні державними справами є одним із демократичних принципів, які поділяються всіма державами — членами Ради Європи, та відповідно до принципу народовладдя Українська держава має забезпечувати і стимулювати найактивнішу участь у вирішенні питань місцевого розвитку для створення умов максимальної комфортності проживання¹⁵.

В останні роки політико-правові механізми участі громадян як членів локальних спільнот зазнають в Україні докорінної правової, соціально-економічної та суспільно-політичної трансформації. Одним з напрямів здійснення подальших демократичних трансформацій у контексті європейської інтеграції України є імплементація європейських норм демократичної участі громадян у місцевому самоврядуванні (кодексів, хартій, маніфестів, конвенцій, декларацій, рекомендацій). Зокрема, а наліз змісту європейських актів дозволяє Л. Муркович здійснити їх систематизацію і виділити три предметні групи щодо демократичної уча-

сті громадян у місцевому управлінні: закріплення права на використання різних форм участі, якщо це дозволяється законом; відтворення форм сприяння діалогу між громадянами і місцевими органами влади; визначення форм безпосередньої демократичної участі громадян у прийнятті рішень місцевого значення та регламентація діяльності окремих соціальних груп¹⁶.

Вітчизняні дослідники виділяють наступні принципи, на яких мають базуватися інструменти безпосередньої демократії на місцевому рівні: пріоритет прав територіальної громади; чіткість процедури; простота; зручність процедури для участі громадян; достатній час; публічність; відкритість відповідні ресурси; обов'язковість проведення; координація; підзвітність; відповідальність¹⁷.

Громадська участь постає як можливість та здатність громадян отримувати інформацію щодо владного рішення, публічно її обговорювати, формувати власну консолідовану позицію та відстоювати її у процесі взаємовідносин із органами місцевого самоврядування та державного управління. При цьому, політична участь на рівні місцевого самоврядування розглядається як залучення членів певної соціально-політичної спільноти (міста, села, селища, об'єднаної територіальної громади) до процесу політико-владних відносин, вплив місцевої громади на перебіг соціально-політичних процесів на її території та на формування владних політичних структур місцевого самоврядування.

Серед найпоширеніших форм безпосередньої демократії на локальному рівні можна назвати: місцеві референдуми; громадські слухання; загальні збори громадян; місцеві ініціативи; електронні петиції; консультації з громадськістю та ін.

Структурування вітчизняних форм безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення залежно від унормування та характеру діяльності, дозволяє до індивідуальних форм віднести участь у місцевих референдумах і місцевих виборах, право бути обраним до представницьких органів місцевого самоврядування, службу в органах місцевого самоврядування, звернення громадян, оскарження в суді рішень місцевих органів влади тощо. До колективних форм безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення вклю-

чено загальні збори громадян за місцем проживання, громадські слухання, місцеві ініціативи, діяльність органів самоорганізації населення¹⁸.

Вибір однієї із наявних форм участі громадян обумовлюється рівнем демократичності та професійності влади, активністю громадян та типом проблеми¹⁹. Одночасно необхідно враховувати, що закріплення й використання форм безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення в Україні дозволяє забезпечити реалізацію права громадян на здійснення місцевого самоврядування. Проте процес залучення громад до прийняття місцевих управлінських рішень є недосконалим і не виправдано повільним, а низький рівень залучення посадовими особами місцевого самоврядування громадян до підготовки та ухвалення таких рішень перешкоджає запровадженню взаємовигідних механізмів участі в територіальній громаді у визначених законом формах²⁰.

Тому виходячи із успішного досвіду реформування місцевого самоврядування в державах Центральної Європи загалом та Польщі зокрема, слідом за А. Чиркіним вважає за доцільне наголосити на тому, що члени територіальних громад повинні бути готові до свідомої, ініціативної, відповідальної діяльності щодо вирішення питань місцевого значення, а відтак реформи мають проводитись системно і швидко, аби громадяни відчували свою долученість до здійснення відповідних перетворень і могли на власному досвіді пересвідчитись у прогресивності таких реформ, бо тільки позитивний емпіричний досвід надає муніципальній реформі широку підтримку з боку громадськості й водночас долучає до муніципального руху дедалі нових членів²¹.

Разом з тим можемо назвати й позитивні приклади активізації громадської участі в процесі формування об'єднаних територіальних громад. Наприклад, такою може бути відповідь на грубого втручання представників правлячого політичного класу у процес децентралізації в Пустомитівському районі Львівської області. Район, що займає вигідне географічне становище в центрі Львівщини, оточуючи з трьох боків обласний центр, є безумовно інвестиційно привабливим. Спочатку в районі планувалося утво-

рення 15 об'єднаних територіальних громад. Потім експерти вирішили зменшити їх кількість до семи. Зовсім несподівано, з ініціативи народного депутата України Б. Дубневича (фракція БПП), який разом із своїм братом теж народним депутатом Я. Дубневичем репрезентує один із найвпливовіших бізнесово-політичних регіональних кланів, при обговоренні децентралізації в Пустомитівського району, що відбулося у Львівській ОДА, вирішили створити єдину Пустомитівську громаду, яка б мала об'єднати понад 100 сіл та 112 тисяч мешканців. Проте активний спротив мешканців кількох ключових для реалізації Пустомитівської об'єднаної громади сіл дозволив зламати описаний план²². В останній редакції Перспективного плану, котрі втілюється в життя передбачено утворення шести спроможних територіальних громад на території Пустомитівського району²³.

Хоча на 10 вересня 2018 р. в Україні вже було створено 831 об'єднану територіальну громаду, але в 126 громадах чекають на рішення ЦВК про призначення перших виборів²⁴, що, на нашу думку, негативно впливає на можливості реалізації політичної участі їх мешканців. Під формальною причиною²⁵, очевидно, приховується небажання проводити перші вибори в новоутворених ОТГ через низькі електоральні показники провладних політичних сил та окремих місцевих лідерів та на переконання, наприклад, однієї із найавторитетніших вітчизняних громадських інституцій у виборчій сфері — Комітету виборців України, такі дії Центрвиборчкому є такими, що перешкоджають здійсненню виборчих прав громадян та ставлять під загрозу подальше проведення реформи децентралізації в Україні²⁶.

Не меншу тривогу викликає те, що спостерігається певне гальмування розвитку локальної демократії в ОТГ через повільне впровадження інституту старост та їх вибори, бо на сьогодні із 2565 старост обрано тільки 777 (30,3%)²⁷.

В контексті окреслених труднощів реалізації безпосередньої демократії на рівні новоутворених інститутів місцевого самоврядування вартими уваги є рекомендації за результатами одного із наймасштабніших в Україні міжрегіонального досліджень залучення мешканців до процесів об'єднання та розвитку територіаль-

них громад, проведеного в 2016 році Одеським інститутом соціальних технологій, ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення» та іншими партнерськими організаціями в межах проекту «Соціальний діалог задля розвитку громад в Україні в контексті реформи децентралізації» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження»²⁸.

Поряд з цим варто окрему увагу звернути цілеспрямоване формування корпоративної культури членів територіальної громади на сучасному етапі розвитку українського суспільства безпосередньо пов'язане з чітким та обґрунтованим формулюванням бажаних напрямів майбутніх змін²⁹.

Отже, відповідно до поставленої мети через узагальнення польського позитивного досвіду залучення громадян до проведення адміністративно-територіальної реформи та формування дієздатних інститутів місцевого самоврядування доводиться, що останні як в Польщі, так й в Україні повинні спиратися не тільки на організаційно-правову, функціональну й фінансово-економічну самостійність та підтримку й гарантування з боку держави, на чому особливо наголошують представники української влади, але й на ініціативу населення. Попри значний поступ у розвитку форм громадської активності, зокрема на локальному рівні, від часу Євромайдану до сьогодні ще постерігається нерозвиненість форм прямого народовладдя, неспроможність членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів. Серед іншого, це зумовлено недостатньою ефективністю політико-правових механізмів участі членів локальних спільнот в процесі адміністративно-територіальної реформи, виходячи саме інтересів місцевих громад, а не органів державної влади районного, обласного чи центрального рівнів, домінуючих політико-бізнесових груп чи окремих впливових осіб. Увагу варто звернути на адаптацію чинної української нормативно-правової бази для забезпечення реалізації загально визнаних європейською практикою інституційно-процедурних інструментів безпосередньої демократії на локальному рівні.

1. *Чиркін А. С.* Конституційні засади організації місцевого самоврядування в Польщі, Угорщині, Чехії: автореф. дис. ... канд. юриди. наук. Харків, 2017. 21 с. 2. *Мочков О. Б.* Організація участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого розвитку: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управл. Київ, 2017. 20 с. 3. *Байрак С.* Місцеве самоврядування Республіки Польща: особливості становлення та засади функціонування // *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2013. Вип. 3. С. 255–262. 4. *Бровко О. В.* Місцеве самоврядування в Польщі в контексті демократизації країн Центральної та Східної Європи: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Харків, 2018. 16 с. 5. *Лазор А. О.* Представницькі інституції місцевого самоврядування: польський досвід реформування // *Державне будівництво*. 2008. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_77. 6. *Чиркін А. С.* Цит. праця. С. 10. 7. *Гураль П.* Реформи місцевого самоврядування в Україні та Республіці Польща // *Студії з права, адміністрації та управління університету Казимира Великого в Бидгощі. Бидгосько-Львівський випуск. Право — Місцеве самоврядування — Економіка*. 2016. № 9. С. 215–226. 8. *Чиркін А. С.* Цит. праця. С. 10. 9. *Бровко О. В.* Цит. праця. С. 9. 10. *Шотурма Н. В.* Комунікативна політика органів місцевого самоврядування: (на прикладі України та Республіки Польща): автореф. дис. ... канд. політ. наук. Львів, 2016. 20 с. 11. *Бровко О. В.* Цит. праця. С. 11. 12. *Байрак С.* Цит. праця. С. 261. 13. *Бровко О. В.* Цит. праця. С. 9. 14. *Грובהва В. П.* Система місцевого самоврядування в Польщі: перспективи використання досвіду в Україні // *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Право*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2015. Т. 1. Вип. 31. С. 78–82. 15. *Мочков О. Б.* Організація участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого розвитку: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління. Київ, 2017. 20 с. 16. *Муркович Л. І.* Розвиток форм безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління. Дніпропетровськ, 2015. 20 с. 17. *Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф.* Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. Київ, 2017. 129 с. 18. *Муркович Л. І.* Цит. праця. С. 8. 19. *Драшкович А.* Політична участь громадян в процесі прийняття владних рішень // *Політологічні записки*. 2013. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2013_7_28. 20. *Муркович Л. І.* Цит. праця. С. 1. 21. *Чиркін А. С.* Цит. праця. С. 15. 22. *Мільйонери від колії. Брати Дубневичі (ч.2)*. URL: <http://forpost.lviv.ua/txt/personalii/79-milionery-vid-kolii-braty-dubnevychi-ch2>. 23. *Перспективний план: який дороговказ Львівщина отримала від Кабміну?* URL: http://zik.ua/news/2017/07/28/perspektivnyy_plan_yakuu_dorogovkaz_lvivshchyna_otrymala_vid_kabminu_1140479. 24. *Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування*. URL: <https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring#main-info>

25. ЦВК звернулася до Комітету ВРУ щодо неузгодженостей законодавства про референдуми. URL: http://www.cvk.gov.ua/news/news_09082018.htm
26. ЦВК зриває вибори в об'єднаних громадах — КВУ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2518439-cvk-zrivaє-vibori-v-obednanih-gromadah-kvu.html>
27. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. URL: <https://decentralization.gov.ua/main-monitoring#main-info>.
28. Там само.
29. Муркович Л. І., Гончарук Т. Г. Цит. праця. С. 140.

Doskich Ljdmyla. Transformation of Political and Legal Mechanisms for the Participation of Local Communities' Members in the Administrative and Territorial Reform Process: Polish Experience and Ukrainian Realities

The paper aims to present the results of comparative analysis of the political and legal mechanisms for the participation of local communities' members in the process of administrative and territorial reform.

Proceeding from the perspective of the expansion of direct democracy at the local level, the author examines and analyses the causes, nature and political implications generated by the intensification of communities' role in villages, urban settlements and towns while the establishment of new local self-government basic institutions, namely United territorial communities in Ukraine and Gminy in Poland.

The essential element of state-building has to be a developed and capable local self-government, based not only on organisational and legal, functional, financial and economic independence, support and assurance by the state, but also on the initiative of its citizens. While the local self-government reforming process, inter alia, some specific directions and mechanisms have to be determined to ensure the effectiveness of political participation, rather than a declarative right to local self-government.

The paper substantiates the theoretical and methodological principles of the complex analysis dealing with the specificity regarding formation and manifestations of political participation in the process of reforming the local self-government in Ukraine, which is currently undergoing radical legal, social and economic as well as public political transformation.

Self-government reform is one of the most effective in Poland, as it was just the one that had contributed to the state democratization. In 1990, at the first stage of the reform local self-government was introduced at the level of gminy, and since 1998 local self-government has been functioning at higher levels, namely counties and voivodships.

The administrative and territorial structure of local self-government in Poland is natural and, in general, successfully operates at all levels, though there are some comments on the functioning of the counties.

The author shares the opinion that the activation of citizens to participate in local affairs, the responsibility of local authorities to voters, the real impact of

citizens on government decisions, the ability to elect local self-government bodies in general elections, have become the greatest achievements of the Polish local self-government reform.

At the same time, we can agree with our colleagues' arguments that, in general, local self-government in Poland does not require radical changes, although there are some significant shortcomings.

The article focuses on the highlighting of the direct involvement of local communities in the administrative and legal institutionalization of new communities in both states.

If to be based on the most common methods of conducting public hearings at the local level, it can be claimed that public hearings are the form of direct democracy and local government is more interested side there, therefore the trajectory is directed on the territorial community.

Citizens' general assemblies in their places of residence can be regarded as an interim form of direct democracy with respect to its power of influence and direction.

Based on historical practice, it can be stated the general assembly of citizens is one of the most multitudinous forms of direct democracy.

The importance of a local initiative as a mechanism for public participation lies in the fact that it gives any territorial community the right to initiate the consideration by local council any issue that is important to the community and falls within its competence, but it was not filed to the council due to unwillingness of its mayor/CEO or councilors. Besides, some special and detailed consideration should be paid to such form of direct democracy as an electronic petition.

The term 'public' refers to the socially active part of society that voluntarily participates in public and political life and responsibly relates to the fulfillment of its mission.

Public consultations have positive impact on local self-governments, allowing public experts to be involved in addressing local issues.

Particular emphasis is placed on the necessity to maintain active public participation as an effective instrument of direct democracy at the local level while the process of formation and development of local communities in Ukraine and Poland.

The consolidation and implementation of different forms for direct citizens' participation in solving local issues in Ukraine allows to ensure the right to local self-government.

However, the process of involving communities in local management decisions is imperfect and unjustifiably slow, and the low level of citizen involvement by local government officials in the preparation and adoption of such decisions prevents the introduction of mutually beneficial mechanisms for the participation of the territorial communities in the forms specified by law.

In addition, despite the significant progress in the development of public activity, at the local level in particular, since the EuroMaydan events and up to

present, one can not but agree with Ukrainian authors that there is still can be observed the underdevelopment of direct democracy forms, the inability of communities members to take joint actions directed to protect their rights and interests.

Keywords: local community, direct democracy, public participation.

УДК 378.1

К. М. ЗОРІН

ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА У ЗДІЙСНЕННІ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ НАД РОЗВІДУВАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ

Проаналізовані законодавчі акти Республіки Польща, якими регламентовано діяльність її розвідувальних органів, та проведені дослідження їх практичного застосування дають можливість побачити особливості, що відіграють важливу роль у реалізації принципів демократичного цивільного контролю та приклади дії одного з важливих його елементів, а саме парламентського контролю. Розглянута можливість застосування цього досвіду для України.

Ключові слова: демократичний цивільний контроль, парламентський контроль, Сейм, спікер Сейму, Комісія у справах спеціальних служб, національна безпека, діяльність розвідувальних органів, нормативно-правове регулювання діяльності спецслужб, розвідувальні органи України.

Зорин К. Н. Опыт Республики Польша в осуществлении парламентского контроля над разведывательными органами

Проанализированные законодательные акты Республики Польши, которыми регламентируется деятельность её разведывательных органов и проведенные исследования их практического применения дают возможность рассмотреть особенности, играющих важную роль в реализации принципов демократического гражданского контроля и примеры действия одного из важных его элементов, а именно парламентского контроля. Рассмотрена возможность применения этого опыта в Украине.

Ключевые слова: демократический гражданский контроль, парламентский контроль, Сейм, спикер Сейму, Комиссия по делам специальных служб, национальная безопасность, деятельность разведывательных органов, норматив-

---

© ЗОРІН Костянтин Миколайович — старший науковий співробітник
Военно-дипломатичної академії імені Євгенія Березняка